

jejo, jim strehe odnašajo ali je popolnem razrušujejo, s kratka, odneso, razlomijo in razrušijo vse, kar jim je na poti; imenujemo jih trobe.

Če se taki vetrovi naredé nad morjem ali jezeri, vzdigavajo vodo, kakor prah na cesti, jako visoko, ter narejajo vodene trobe ali morske smrke. Vodene trobe nastajajo navadno med povratnikoma le na pasu tišine. Telesa, katera v tako vodeno trobo zaidejo, vzdigne kviško kakor po šravfu. V puščavah se narejajo peščene trobe.

Vetrove razdelujemo tudi v mrzle in vroče, mokre in suhe, zdrave in nezdrave. Pri nas so vzhodnjaki suhi, zahodnjaki mokri, sever mrzel, jug topel. *)

Čudni in nezdravi vetrovi. — Harmatam (lojni veter), ki vleče na zahodnjem obrežji Afrike iz velike puščave. Vse takó razsuši, da se samó lomi in trga, kar nij prav obilo z oljem namazano. S seboj prinaša premnogo prahú, s katerim vse zagrne in zasuje, kar mu je razpostavljenega. Ondotni zamorci ga imenujejo lojni veter, kajti namažejo se z lojem, kedar pričakujejo ta veter.

Znana Vam je burja ob severnem jadranskem morji, posebno na Krasu, katera najtežje vozove premetava.

V južni Italiji veje nezdravi „sirocco“ (izg. siroko), po katerem glava boli.

Samum t. j. strupeni ali zelo vroči veter; ta veter nij ravno strupen, ampak nevaren zaradi peska, katerega prenaša iz jedne dežele v drugo v toliki množini, da se jasno nebó pooblači ali popolnem otemni; ta prevroči veter razširja puščavo Saharsko, posuša razne reke, zasiplje zelenice (oaze v puščavi).

Blizo tako bi poučevali na višji stopnji. Kako bi pa to storili na srednji? Najpriprosteje razlaganje vetra bi bilo tako-le: Ako knjigo, ruto in druge take reči hitro tje in sem v zraku premikamo, naredimo veter. Veter postane, kedar se premika zrak. Potem bi ločili vetrove po raznih stranéh svetá, iz katerih vlečejo, in po hitrosti in moči. To razlaganje vender na zadostuje nalogi fizike, ker ne seznanj z uzrokom zračnega gibanja. Zadostevali bi pa tudi našemu načrtu ne, kajti on zahteva prej raztezanje zraka vsled prevojene toplote in potem propuh in veter. Propuh in veter pa le dobro razločimo, ako v resnici naredimo take poskuse, katere smo v gornjem navedli. Na srednji stopnji poučujmo potemtakem ravno tako, kakor na višji, samo da na prvej ne govorimo o morniku in sušniku in o drugih vetrovih, katere navajamo v spisu za unima vetrovoma.

(Dalje prih.)

Slovnica v „Začetnici“ in „Drugem berilu“.

(Dalje.)

Toliko, kakor ravno omenjeni pomanjkljey — če ne večí — je oni v pravilu: „Dopovedek veže se ali neposrednje z osebkom, ali ju skleparate besedici je, ni. Kadar veže ena izmed teh besedic osebek z dopovedkom, reče se ji vezilo“.

*) Vzemite ta veter za „sirocco!“

Tako? samo besedici „**je** in **ni**“ kakor ste tù, vežete osebek z dopovedkom? — ste vezilo? (Če je bila sploh kaka potreba tega na tem mestu omenjati!) Ali naj se pod „**je**, **ni**“ umeva ves pomožni glagol? Ali mar po drugih osebah, raznih spolih in številih pomožni glagol ne veže tudi osebká z dopovedkom? — **ni** vezilo? Ali naj se v vsakem stavku, kjer se nahaja pomožnik v prvi, drugi ali tretji osebi terdivno ali nikavno, za vse spole (razven tretje osebe v ednini, za katero je tù omenjeno) stavi posebej opomnja, da sem, sva, sve, smo, si itd. tudi veže osebek z dopovedkom? — da je vezilo?

Umeje se, da je v položaji, kakor se nam tù predočuje, težko otrokom ves pomožni glagol kot vezilo predstavljati, ker jim po tej metodi, na tej stopnji še ničesa ni znanega o glagolu, niti o pomožniku, niti kaj v osebah. Ako se že pri metodi (da se sè stavkom pričinja) ostane, bilo bi se po metodičnih načelih izogibati stavkov v izgledih in nalogah, kateri so otrokom po svojej obliki popolnoma še neznaní, ker se še niso nikjer dosedaj obravnavali in so se tù le kot nepoznani med druge poznane brez „dostojne predstave“ umešali.

Dalje ko se pride v razpravah v slovniško tvarino, tem jasneje posamezni slučaji svedočijo razliko med metodo, ki začinja prvi slovniški nauk sè stavkom in ono, ki začinja prvi nauk z onimi besednimi plemeni, kakor je drugo za drugim v sestavo stavkov potrebno.

O pedagogičnej tehtnosti omenjenih metod naj skušeni čitatelj sodi sam.

Pri začetnikih, ako nam je na temeljitem priučevanji, je več paziti na otroško zmožnost in na to, kaj in kako se je že obravnavalo, kakor na spored slovniške tvarine, katero vsak oddelek po pripadnosti in skupnosti iz umetnega ali učenega stališča uvrstjuje.

Enaka obravnava je veljavna in plodunosna le tam, kjer se je slovniška tvarina v glavnih potezah, če tudi le v skromnej meri, že prebavila.

Kar se tiče pridjanih nalog v teh paragrafih, se morejo pripravne imenovati.

V nadaljnjem paragrafu pride še le spoznava samostalnika in njega verste v obravnavo, kjer se nahaja kot osebek v stavku.

Naloga 35., v kateri je navedenim samostalnikom poiskati nasprotne pomene, se mi zdi posebno pripravna, da se otroci vadijo samostojno misliti, ter da si pomnožujejo izraze za razne pojmove; pri vsem tem jim dela pa še mnogo veselja, ker sami po svojem preudarjenji na nekaj pridejo, na kar pred še nikoli mislili niso.

Naslednji paragraf obravnava spol samostalnikov.

Tukaj se pogreša primernege wöda, kakor pri večini drugih obravnav, katere bi čitalce na obravnavo ne le pripravljaj, ampak stvar samo tudi pojasnjeval.

Navedenih je nekaj golih stavkov, katerim so osebki samostalniki raznih spolov. Vse dolgo in široko obdelovanje, kakor ga je tu treba, se prepušča učitelju, navedeno je samo pravilo kot uspeh vse obravnave (—katere pa tukaj ni): Spol samostalnikov je trojen: moški, ženski in srednji.

Z golimi pravili, definicijami v ljudski šoli ne gré.

Temu sledite sicer dve kratki pojasnili, ki bi bili pa pred pravilom bolj na mestu.

Popolnoma pa se vjemam s tem, da se na tej stopnji privaja spol samostalnikov samo po sluhu — brez tako imenovanega slovniskega spola po končnicah, ker tu prvi del pravila zadostuje.

Gledé pisave „nj^a“ naj tu ponavlja je opomnim, da se v novem „Drugem berilu“ obče v prav mnogih slučajih, kjer se je do sedaj pisal, opušča in se samim *n^{om}* nadomestuje. N. pr. Žena gospodini (mesto: gospodinjⁱ), g^{vezdo} (mesto: g^{vezdo}).

Takšno izgovarjanje z izpuščenim *j*, posebno kranjskemu Gorencu neprijetno pretresne ušesno bobnico.

Tudi „je“ v množnem rodilniku in tožilniku mesto „jih“ se med prosto govorečim narodom še noče udomačiti.

Število samostalnikov se navaja v §. 5.

Da pomanjkljivost primernega uvoda zopetno ne omenjam, prehajam k svojej više uwerstenej terditvi gledé navedenega pravila o rabi „je, ni“ kot vezila.

V tem paragrafu se nič menj, kot trikrat v posameznih slučajih, kjer pomožni glagol tudi (razven v tretjej osebi v ednini) v drugih osebah in številih kot vezilo nastopa, v opombi to pojasnjevati mora.

Spored obravnavi se začenja: Travnik je zelen. Riba plava. Mesto je veliko. — Temu sledi kar golo pravilo: Če govorimo o enej osebi ali reči, je samostalnik v ednini

Ali bi po tej obravnavi ne nastala lahko zmešnjava med lehkomi-slečimi učenci? Govori se o travniku, o ribi in o mestu — pravilo pa pravi; če govorimo o enej osebi ali reči. Ker ni nobenega pojasnila, se stvar vzame tako, kakor je, in tedaj pa se govori tukaj o večih rečeh, a ne o enej. Drugič pa zgoraj ne nahajamo nobene osebe, na katere se pravilo sklicuje.

Vendar pa omenjeni nedostatki v tem paragrafu obravnajočemu učitelju niso tako nevarna zadrega, kakor je siten njegov položaj v pedagogični zmešnjavi, v katero vodite iz prejšnjih pravil izhajajoči nalogi.

Vestni učitelj, ki je slovnisko tvarino natančno po „Začetnici“ in „Drugem berilu“ do sem z otroci praktično obravnaval, bo gotovo spoznal, da mu k zveršetku teh nalog mnogo primanjkuje, da bi mnogočesa potreboval, o čemur v dosedanjih obravnavaх niti govora ni bilo.

Naloga: Zapišite te-le stavke v dvojini in množini (sledé razni stavki, katerim je dopovedek glagol ali pridevnik) zahteva mnogo preveč. Tu pride staviti pridevnik v dvojino in množino, ter ga z dotičnim spolom strinjati; glagol v dvojini in množini za razne spole in osebe.

Do sedaj se pa o pridevnikih, o njih sklanjji itd. še ni prav nič govorilo; isto tako je otrokom še popolnoma neznan glagol, neznane so jim glagolove končnice po raznih osebah — sploh neznan jim je vsa sprega.

Kako je mogoče od otrok zahtevati — ali vsaj pričakovati tega, kar se jim nikoli povedalo ni? Ali si bo kdo derznil trditi, da slovenski otroci že iz vsakdanjega govora, iz vsakdanje rabe umejo rabiti priloge, glagole v ednini, dvojini, množini, za vse spole in osebe? Smelo trdim: kdor ta dva besedna razpola brez prejšnjega poduka — iz vsakdanjega življenja pravilno rabiti zna, temu je tudi ravno obranovalni paragraf nepotreben. Nečem trditi, da bi otroci kacega stavka prav ne napravili, a dvojina in množina bo vendar večinoma napčena. Ali naj se tu pri popravljanji razlaga pridevnik, glagol? zakaj je tako napčno? kako je prav? — kam bi prišel! Ali naj se pomote niti popravljajo ne? Čemu so pa potem vaje? Ali naj se kar molče popravijo, rekoč: tako je prav! — punktum! Ali bi imelo tako delo kak uspeh?

Tu nam je zidati vselej le na trdno in zanesljivo podstavo; računati nam je le s tem, kar je v resnici tukaj.

Drugače je tem obravnavam v srednjih šolah, kjer se za vsako enako stvarbo nahaja vsaj nekaj temelja — iz ljudskih šol. (Dalje sledi.)

Dopisi in novice.

Iz deržavnega zbora. — Odkar so avtonomisti pri glasovanji o razpoložni blagajni (Dispositions-Fond) z 2 glasovoma v manjšini ostali, so se poboljšali ter bolj pridno jeli dohajati v zbornico, in tako je prišlo, da so bili vsi na svojem mestu, ko je 23. p. m. v razgovor prišla Vošnjakova resolucija gledé učnega jezika na srednjih šolah po deželah, kjer Slovenci stanujejo v ogromni večini, kakor na južnem Štajerskem, na Kranjskem in Primorskem. — (Cf. l. 5. dné 1. marcija t. l.) 24. aprila smo namreč brali po časopisih telegram iz Dunaja: »Vošnjakova resolucija sprejeta s 158 glasovi proti 128. »Izverstno za njo govorila poslanca Schneid in Klun. Proti nji Duhač iz Maribora in Foregger iz Celja. Jutri 24. aprila govori Vošnjak o preparandijah«. Resolucija zarad učiteljišč se glasi: Vlada naj se pozivlje, da na učiteljiščih v Mariboru in Ljubljani slovenski jezik kot učni jezik uvede. 26. aprila je bila sprejeta tudi ta resolucija s pristavkom, da se pripravniki morajo popolnoma nemškega jezika naučiti.

Ljubljana, Maribor in Celje (občinski zastopi teh mest) so ukladali prošnje zoper ti resoluciji pri deržavnem zboru, in nasprotniki so ves mogoči gorje, sklicali nad Slovence zarad tega groznega čina. — Istina, slabo bi se godilo Slovencem, ako je resnično vse to, kar so Slovencem žugali, — ker se namreč ne bodo nemščine učili, zabredli bodo v revščino in nevednost. — Mislim, da